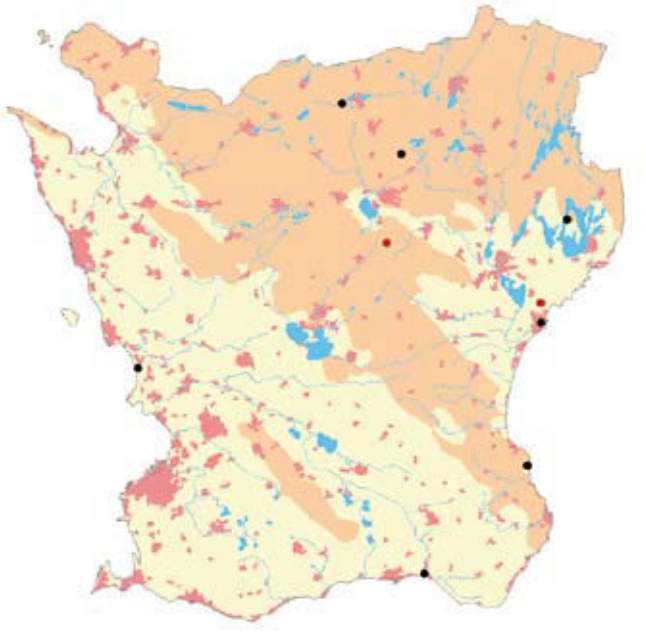
Rutlåsbräken i Skåne 2009

Åke Svensson och Charlotte Wigermo

Rutlåsbräken *Botrychium matricariifolium* är en i Skåne, såväl som i hela Norden, sällsynt art. Den är nationellt rödlistad som sårbar (VU) och dessutom fridlyst. Under inventeringen för Projekt Skånes Flora hittades flera nya lokaler varav några tidigare besökts utan att arten kunnat återfinnas. Under våren bestämde vi oss för att göra en inventering av samtliga lokaler där arten uppträtt i Skåne under de senaste decennierna.

Utbredning i Skåne

I databasen för Projekt Skånes Flora finns arten noterad på 8 olika lokaler, vilka presenteras på karta 1. Vad gäller äldre fynd så framgår det ur *Floran i Skåne* att arten är känd från cirka 45 lokaler men att det aldrig har funnits mer än 10 aktuella lokaler samtidigt (Tyler 2007).

Karta 1. Rutlåsbräken i Skåne efter 1984. ● = återfynd 2009

Utbredning i övriga Sverige

Rutlåsbräken är en över landet spridd men överallt sällsynt art med sina nordligaste lokaler i södra Lappland och längs kusten i Norrbotten. Den förefaller vara en opportunist, som dyker upp på lämpliga platser för att försvinna om och när biotopen förändras.

I landskapsflororna från våra grannlandskap är antalet aktuella lokaler följande: Småland – 5 lokaler (Edqvist & Karlsson 2007), Blekinge – 1 lokal (Fröberg 2006) och Halland – 3 lokaler (Georgson 1997).

Artens uppträdande utanför Sverige

Rutlåsbräken förekommer sällsynt i Danmark, södra Norge och Finland. I övriga Europa växer den huvudsakligen i ett bälte från Alperna och norrut in i Ryssland, samt i Skottland (Jonsell 2000). Dessutom kan man finna arten i östra Nordamerika, södra Sydamerika samt i Korea (Jonsell 2000, Aronson 1999).

Årets inventering

Alla lokaler där rutlåsbräken noterats under inventeringen för Projekt Skånes Flora (1989–2005) samt ytterligare en lokal (St. Köpinge) där arten senast sågs 1984, besöktes under juni månad. Vid årets inventering, som utfördes av oss, Bengt Nilsson, Lars Åkerman och Göran Mattiasson, hittades rutlåsbräken endast på två lokaler, i Rinkaby respektive N. Mellby.

På lokalen i Rinkaby noterades 12 exemplar på en torr gräsmark i utkanten av en planterad tallskog. Frånsett rutlåsbräken fanns här också

Figur 1. Rutlåsbräken *Botrychium matricariifolium*. Foto – Åke Svensson.

Rutlåsbräken *Botrychium matricariifolium*

Beskrivning. Rutlåsbräken är en lågväxt art som kan bli upp till två decimeter hög. Den har en grenig, ganska gles sporangiesamling och en steril bladskiva som sitter en bit ovanför stjälkens mitt. Stjälken är ofta grov och kan ibland vara rödanlupen. Bladskivan är vanligen grågrön och variabel i formen, men är alltid upprepat flikig med smala glesa flikar och ett tydligt skaft.

Utbredning. Rutlåsbräken är sällsynt, den har påträffats från Skåne till Norrbotten, men utbredningens tyngdpunkt ligger i södra Sverige. Arten växer vanligen i lundar eller mullrika gräsmarker.

Första fynduppgift publicerades år 1745 (Nordstedt 1920).

Etymologi. Artnamnet matricariifolium kommer av Matricaria, som är det vetenskapliga namnet på släktet kamomiller, och latinets folium (blad). Namnet betyder 'med blad som hos kamomiller'.

Ur: Anderberg, A. & Anderberg, A.-L., 2007. Den virtuella floran. >http://linnaeus.nrm.se/flora/welcome.html<. Naturhistoriska Riksmuseet.

några exemplar av vanlig låsbräken *Botrychium lunaria*. I N. Mellby kunde sex exemplar av rutlåsbräken räknas in på en skogsväg.

Rutlåsbräken tål inte stark konkurrens men kan påträffas i ganska olika biotoper. Oftast står den dock torra, hävdade gräsmarker, men den kan även påträffas i glesa skogar, i klippbranter, på grusplaner och på hällmark. Om vi ska våga oss på ett tips på var man i första hand ska söka efter rutlåsbräken så är det på torrbackar med förekomst av gråfibbla *Pilosella officinarum*.

Hur ser de lokaler ut där vi inte hittade någon rutlåsbräken under årets inventering? Vi bedömer att utsikterna att rutlåsbräken finns kvar på lokalen i Hofterup som mycket små eftersom denna lokal under senare år ändrat karaktär. Övriga lokaler är fortfarande av sådan beskaffenhet att det är möjligt att rutlåsbräken åter kan dyka upp, framförallt gäller detta i Vittsjö respektive S. Mellby. Alla vet att det kan vara svårt att hitta låsbräkenarter. Trots att vi ägnade åtminstone ett par timmar åt att leta på och invid tidigare fyndplatser så kan vi självfallet ha missat några plantor. Emellertid är det känt att arten kan variera kraftigt i antal mellan olika år. Vissa år verkar den kunna utebli helt, framförallt om det rått försommartorka. Därför är det all idé att regelbundet återbesöka de gamla skånska lokalerna för rutlåsbräken. Någonstans visar den sig säkert igen.

Referenser

Tyler, T. m.fl. (red.). 2007: *Floran i Skåne. Arterna och deras utbredning*. Lund.

Edqvist, M. & Karlsson, T. (red.) 2007: *Smålands flora*. SBF-förlaget, Uppsala.

Fröberg, L. 2006: *Blekinges flora*. SBF-förlaget, Uppsala.

Georgson, K. m.fl. 1997: *Hallands flora*. Lund.

B. Jonsell (ed.) 2000: *Flora Nordica 1*. Stockholm.

Aronsson, M. (red.) 1999: *Rödlistade kärlväxter i Sverige – Artfakta*. ArtDatabanken, SLU, Uppsala.

Författarnas adresser:

ake.svensson@derm.mas.lu.se

charlotte.wigermo@googlemail.com